

Fondateur :
Avedis Alexanian
Հիմնադիր՝
Ավետիս Ալիքսանյան

ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՐԿԼԵԶՈՒ ԵՐԿՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ • 50-ՐԴ ՏԱՐԻ • ՆՈՐ ՇԱՐՔ ԹԻՒ 476 – ՇԱՐՔ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2009

État des lieux

Le débat entre les partis à propos du protocole d'accord arméno-turc continue de faire des vagues en Arménie et la récente démission de deux importantes figures de la vie politique (*lire page 3*) en dit long sur le malaise existant. Une chose est sûre, la ligne choisie par le président Serge Sarkissian a mis dans l'embarras les leaders des partis et crée une situation confuse, complexe et dangereuse tout à la fois. La langue de bois du ministre des Affaires étrangères sème le doute dans les esprits quant à la teneur réelle des concessions qu'a fait l'Arménie sur la reconnaissance du génocide, sur les territoires du Karabagh. Il semble que sous la présidence de Robert Kotcharian et de son ministre des Affaires étrangères de l'époque, Vartan Oskanian, les objectifs étaient plus clairement définis sur ces sujets, tout particulièrement concernant la reconnaissance du génocide par les instances internationales, thème aujourd'hui mis en veilleuse pour ne pas dire abandonné. L'ouverture des frontières « sans préalables » sera le salut économique pour l'Arménie, nous dit-on. Bien, mais qu'a donc l'Arménie à proposer, à vendre ?

Son industrie est pratiquement inexistante, le peu qui reste est entre les mains étrangères, son agriculture d'excellente qualité est éhontément exploitée par des affairistes locaux sans scrupules, les paysans vivent en régime féodal et sont sous-payés. Yerevan et ses alentours sont très relativement protégés mais, par exemple, la route de Gyumri, celle d'Armavir (ex-Hoktemperian) sont jalonnées de vastes étendues désertiques et rocailleuses, on y voit des centaines d'habitations inachevées, des usines désaffectées, pas âme qui vive sur des kilomètres. Dès mars 2009, l'Arménie devait vendre de l'électricité à la Turquie, foi de ministre. Il n'en a rien été. Quant aux jeunes chercheurs et savants arméniens, authentique richesse nationale, il y a belle lurette qu'ils ont émigré faute de moyens techniques et financiers.

Blocus, explique-t-on. Mais c'est un secret de Polichinelle que les commerçants arméniens se rendent en Turquie depuis des années, sans difficulté aucune, pour y acheter des produits made in Turkey (parfois made in China), afin de les écouler sur le marché arménien. Qui par avion (deux vols réguliers hebdomadaires Yerevan-Istanbul assurent la liaison pour environ 400 dollars), qui en autocar les fins de semaine uniquement, pour 120 dollars. Quant au visa, il est délivré aisément à l'arrivée en Turquie.

Il y aurait bien le tourisme, encore faudrait-il une volonté politique pour son développement, que les prix soient compétitifs. Ils ne le sont pas. Les nombreux projets de construction dans ce domaine sont gelés sans perspective d'investissements dans un proche avenir.

Les prix des chambres d'hôtel atteignent des sommets dans les stations touristiques, que ce soit à Yerevan, Dilidjan, Sevan, Djermouk. Le petit peuple n'y a pas accès et encore moins le touriste étranger qui trouve que pour un pays pauvre (le tiers de la population vit en dessous du seuil de pauvreté), la vie y est singulièrement chère.

Alors, sur quoi repose l'inconditionnel rapprochement arméno-turc ? Qui en tirera le maximum de profits ? Quels sont les intérêts en jeu ?

Dans cette nouvelle configuration, l'Arménie échapperait à la dépendance unilatérale de la Géorgie, voisin peu sûr, instable et dont la politique antiarménienne est patente, notamment envers la minorité du Djavakhk. Elle gagnerait aussi l'accès à la voie ferrée, ce qui signifie un approvisionnement normal et stable du pays au moindre coût. Enfin, dopés par un rapport du FMI selon lequel les perspectives d'ouverture de la frontière arméno-turque profiteraient à l'économie du pays, les chefs d'entreprises arméniens espèrent une forte relance de leurs affaires.

Les chiffres économiques indiquent que chaque année plus de 200 millions de dollars (très vraisemblablement plus) de produits turcs sont écoulés sur le marché arménien sans aucune contrepartie en sens inverse. L'Arménie offre un potentiel théorique de 3 millions de consommateurs, une organisation fiscale inadaptée, donc des conditions peu intéressantes pour les gros investisseurs. À l'inverse, la Turquie avec ses 70 millions d'habitants est un marché porteur qui a su attirer les grandes firmes, et les plus variées. Interlocuteur désormais incontournable, Ankara accroîtra son influence pour toutes les questions relatives au Caucase et, malgré les démentis, elle obtiendra un droit d'intervention sur celle du Karabagh. Une situation qui risque de compliquer voire de brouiller les relations de l'Arménie avec son voisin stratégique l'Iran.

La Turquie avait bien fait miroiter une possible participation de Yerevan au fameux projet Nabucco qui consiste à acheminer le gaz de la Caspienne vers l'Europe en contournant la Russie. Mais Bakou a fait savoir qu'« elle ne transportera pas ses hydrocarbures en empruntant le territoire d'Arménie tant que les territoires occupés ne seront pas libérés. »

D'ores et déjà en Turquie, les principaux partis d'opposition ont exprimé leur hostilité au plan. Les uns attendent que l'Arménie se retire du Karabagh, d'autres dénoncent une reddition d'Ankara à l'Arménie. Des rencontres avec tous les partis politiques, institutions et organisations de la société civile turque ont commencé pour expliquer le protocole avant de passer au vote par le parlement. À Yerevan, Serge Sarkissian a engagé des consultations avec les partis dès le 17 septembre. On peut seulement regretter qu'un choix aussi grave n'ait pas fait l'objet d'un referendum en Arménie et que la Diaspora qui représente 7 millions de personnes, n'ait pas été consultée, tout au moins concernant le génocide.

Gérard Varoujan Dédéyan ◀

**Il y a un an
disparaissait
Roseline Djihanian...**

(voir page 3)

2

Ainsi va le monde

3

Nouvelles d'Arménie

5

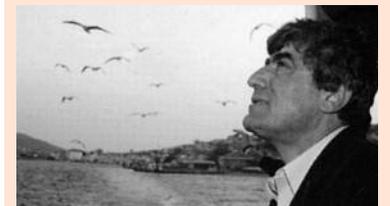
**Մերն է պատմութեան
անիփն ուղղութիւն
տալու ղեկը**

6

**Ազգայնամուլութեան
նոր
արտայայտութիւններ**

8

**Հրանդ Տինքի
անուան միջանակ**

Agenda

9

L'Armée du crime

10

**Hommage
à Jean
Jaurès**

10

**Les
Chorégies
d'Orange**

Musique

12

**Marguerite
Babaïan**

Ainsi va le monde...

Tout juste le temps de se protéger

Mountazer al-Zaïdi, le journaliste qui avait lancé ses chaussures à la tête de Bush le 14 décembre 2008 lors d'une conférence de presse à Bagdad, et qui avait été condamné à trois ans de prison pour « agression

contre un chef d'État en visite officielle », vient d'être libéré, sa peine avait été réduite en appel à un an. À sa sortie de prison, le journaliste devrait être couvert de présents. Outre des promesses d'argent, l'émir du Qatar a promis un cheval en or, le colonel Kadhafi va le décorer, certains d'autres personnes veulent lui envoyer des voitures de sport et la chaîne irakienne Baghdadia lui a offert un nouvel appartement plus moderne et spacieux que son petit deux pièces du quartier Rachid, dans le centre de la capitale. **Manière peu commune d'entrer dans l'histoire !**

● Avec le sourire et quelques bons mots, le nouveau ministre de la culture, **Frédéric Mitterrand**, a lancé la Saison culturelle de la Turquie en France, en compagnie de son homologue turc, **Ertugrul Günay**, mardi 30 juin à Paris. « *C'est la Turquie nouvelle et sa saisissante diversité que les Français vont connaître* », a déclaré M. Mitterrand dans son premier discours de ministre.

Deux semaines à peine avant l'ouverture, le bouillant premier ministre turc, **Recep Tayyip Erdogan**, avait même posé la question à la télévision : « *Devons-nous y aller ou pas ?* » Il menaçait de tout annuler à la dernière minute, s'en prenant ouvertement à **Nicolas Sarkozy** et à la campagne menée en France contre l'entrée de la Turquie dans l'Union européenne. Finalement il a « cédé » : « *Le gouvernement a décidé de continuer, c'était une décision critique, il faut voir cette Saison culturelle comme une branche d'olivier brandie pour améliorer les relations franco-turques* » témoigne un romantique diplomate turc.

La tactique turque qui consiste à recourir au chantage pour obtenir ce qu'elle veut, montre que le dialogue n'est pas son fort, et met en évidence la faiblesse morale de l'Europe qui devrait apprendre à parler clair.

Les questions qui ne seront pas évoquées lors de cette saison culturelle : l'invasion de Chypre par l'armée turque en 1974, le génocide des Arméniens, l'expulsion des Grecs.

● Selon le quotidien turc **Yeni Safak**, treize officiers supérieurs du quartier général de la police dûment formés par le ministère des Affaires Etrangères vont être envoyés dans des pays de l'Union Européenne pour faire pression en faveur de la Turquie sur des questions comme « les revendications du génocide arménien », « le problème kurde », le terrorisme et les droits de l'homme.

● Honnête fraudeur, C'est **Marianne** qui nous l'apprend. Le président biélorusse, Alexandre Loukachenko, a avoué avoir falsifié les résultats de la dernière présidentielle : « *J'ai donné l'ordre que le score ne soit pas de 93 % mais d'environ 80 %. Parce que plus de 90 %, ça ne passe pas psychologiquement.* » **Fraudeur et honnête à la fois, bigre, quelle assurance !**

● Coup de gueule de Dmitri Medvedev (*Le Figaro* du 11/9) : à ses yeux, la Russie est un pays « arriéré, souffrant d'une économie primaire, en proie à une corruption endémique, encombré d'habitants qui ont pris l'habitude de compter sur l'État, sur l'étranger, etc., sauf sur eux-mêmes ». Conclusion : « *cela prouve que nous n'avons pas fait le nécessaire dans les années précédentes.* » **À quand le coup de gueule d'un dirigeant arménien !**

● Selon une note de la Direction centrale du renseignement intérieur (DCRI) citée par *Le Monde*, 367 femmes sur tout le territoire auraient adopté le voile intégral. Une très grande majorité de ces femmes est âgée de moins de 30 ans et, pour un quart d'entre elles, il s'agit de Françaises converties à l'islam. Toujours selon la même source, le port du voile intégral s'apparente à une volonté de « provoquer la société, voire sa famille ». **Sa tolérance marquerait-elle la défaite de la laïcité ?**

Quand l'Afghanistan célèbre la Journée de la femme

● En 2000, on dénombrait 600 millions de personnes âgées dans le monde. En 2050, elles seront plus de 2 milliards, dont 75 % dans les pays en voie de développement. Ainsi, la proportion de personnes âgées dans le monde devrait passer de 8 % en 1950 à 21 % en 2050. 54 % des personnes âgées vivent aujourd'hui en Asie et 24 % en Europe. En France, si on dénombrait en 1950, 200 centenaires, ils sont aujourd'hui 20 000. Enfin, dans les pays développés, le nombre de personnes âgées est plus élevé que le nombre de jeunes depuis 1998. Autre chiffre : l'espérance de vie moyenne dans le monde est de 66 ans, 39 ans au Sierra Leone, et 77 ans au Japon. **Savoir vieillir, voilà la sagesse.**

● Bernard Madoff, le financier escroc, condamné à 150 ans de prison, purge sa peine. À 71 ans, l'ancienne coqueluche des milieux financiers, qui a jonglé pendant trente ans avec les milliards de dollars confiés par des banques, des particuliers ou des organisations caritatives, avait plaidé coupable en mars de 11 chefs d'inculpation, dont fraude, parjure, blanchiment d'argent et vol. Rien que ça. Fortiche le bonhomme puisqu'en plus, il a réussi à se faire incarcérer dans l'un des meilleurs centres pénitenciers des États-Unis qui dispose de personnel et d'installations médicales de haut niveau. **À client doré, prison dorée. Mais rien ne dit qu'il ne continuera pas de magouiller.**

● De la naissance de l'aviation en 1910 à nos jours, on a recensé plus de 5 000 accidents d'avion

causant la mort de plus d'un million de personnes. Selon certains experts, à ce rythme de développement du transport aérien, il est à craindre un crash par semaine à partir de 2020.

● En 2007, 5,268 millions de fonctionnaires représentaient 21 % de l'emploi total en France. En 2007, un agent de la Fonction publique d'État a reçu en moyenne un salaire net moyen de 2 244 euros par mois, un agent territorial à temps complet a perçu de son côté en moyenne un salaire net de 1 708 euros, tandis qu'un agent d'un établissement public de santé a obtenu en moyenne un salaire net de 2 159 euros. **Et celui du smicard avance à pas plus lents.**

Lors d'un voyage dans le Piémont, ainsi que le révèle le quotidien **Libération**, le pape Benoît XVI a appelé les chômeurs à ne pas se décourager. : « *La Providence aide toujours celui qui agit pour le bien et cherche la justice...* ». **La Providence, voilà la solution pour résoudre le problème du chômage !**

● Les salariés de l'entreprise JLG de Tonneins, dans le Lot-et-Garonne, qui avaient menacé de détruire des nacelles élévatrices produites par leur société ont obtenu « gain de cause » sur le montant des indemnités de licenciement, soit une prime de 30 000 euros pour les 53 personnes qui doivent être licenciées. Un accord a été signé avec la direction de l'entreprise. **Comme quoi, il suffit de causer !**

● L'argent fut inventé au départ pour faciliter les échanges commerciaux de biens et de services. Il développe aujourd'hui des effets pervers et les professionnels de l'argent l'ont récupéré pour le faire travailler à leur profit personnel. Il faut donner au travailleur juste assez pour produire et se reproduire. Les professionnels de l'argent vivent comme des parasites au détriment de ceux qui les nourrissent. Nos ancêtres ont créé l'argent afin de faciliter les échanges et non pour qu'il soit prêté avec intérêt. Le symbole d'échange et la valeur qu'il représente est fonction uniquement de la confiance que nous voulons bien lui accorder. Pourquoi pensez-vous que les spéculateurs et les financiers tentent aujourd'hui d'imposer une dictature monétariste ? **Parce que c'est la seule manière pour eux de se maintenir au pouvoir.**

● La Turquie a franchi le pas. Le 18 juillet à minuit, les propriétaires de bars et de restaurants, conformément à la loi interdisant la cigarette, ont dû retirer tous les cendriers des tables à l'intérieur de leurs établissements. Tout comme précédemment, quand l'interdiction de fumer avait frappé les lieux de travail et les espaces publics. Le pays se place au dixième rang mondial en matière de tabagie où l'on recense 100 000 morts par an. Alors qu'un Turc sur trois consomme du tabac, qu'un fumeur sur trois dans le monde est chinois, la consommation de cigarettes est passée à 2.022 milliards en 2006, soit 17,4 % d'augmentation par rapport à 2002. **Rien ne sert de fumer s'il faut mourir à point.**

● Malgré la crise et un marché en baisse depuis 2005, Washington a signé l'an dernier pour 37,8 milliards de dollars de contrats d'armement, soit un quart de plus qu'en 2007. C'est un rapport du Congrès américain qui le dit. Les Etats-Unis ont confirmé en 2008 leur statut de premier marchand d'armes du monde.

L'Arménie en chiffres et en bref

■ Le 7 septembre, à Cracovie, lors du congrès international pour la paix, Mgr Norvan ZAKARIAN a mis en garde les 5000 participants et personnalités politiques contre la poursuite du Génocide Culturel au-delà des frontières de l'Arménie.

■ La Banque asiatique de développement signale que 20 à 30 % de la population arménienne souffrent de malnutrition, tout comme la population du Tadjikistan, du Bangladesh, du Cambodge, de la Mongolie, de l'Inde, du Pakistan, du Sri Lanka et du Timor oriental.

■ L'Arménie était à nouveau présente au 22e Salon international du livre de Moscou qui s'est déroulé du 2 au 7 septembre. Avec plus de 150 titres, les publications arméniennes sont de qualité et rivalisent avec les meilleures maisons d'éditions internationales, selon Edouard Militosian, le représentant du ministère arménien de la Culture.

■ Des cérémonies officielles seront organisées par les autorités du Karabagh et l'Eglise arménienne avec à sa tête l'archevêque Barkev Mardirossian les 27 et 28 septembre, principalement au monastère de Kantzassar, à l'occasion du 20e anniversaire de la fondation du diocèse de l'Eglise arménienne de l'Artsakh.

■ Nomination par le Département d'Etat américain d'un nouveau coprésident du Groupe de Minsk, **Robert Bradtke**, en remplacement de Matthew Bryza qui devrait prendre prochainement ses fonctions d'ambassadeur des États-Unis en Azerbaïdjan.

Tourisme 2009

La crise financière mondiale a affecté le développement du tourisme en Arménie. Bien que les chiffres officiels parlent de progrès, les professionnels soulignent un marasme. Mais les prix n'ont pas baissé pour autant. 90 % des visiteurs sont des Arméniens de la diaspora. Le coût moyen (hôtel, repas plus les visites) est estimé à 100 euros par jour et par personne. En raison de la réduction de leur budget, de nombreuses familles arméniennes n'ont pu passer leurs vacances dans les stations d'Arménie ou du Karabagh.

Le retour de Soukiassian

Le député Khatchadour Soukiassian, riche homme d'affaires, grand patron du groupe SIL et proche du leader de l'opposition arménienne l'ex-président Levon Ter Petrossian, a été remis en liberté vendredi 4 septembre, trois jours après s'être rendu aux autorités. Il lui était reproché d'avoir organisé, avec l'aide d'autres responsables de l'opposition, les manifestations sanglantes du 1er mars 2008. Rappelons que son usine de fabrication de l'eau minérale Bjni avait été confisquée puis vendue aux enchères par le gouvernement à la suite de l'impossibilité de l'entreprise de payer l'amende pour fraude fiscale présumée dont elle faisait l'objet.

Réfugié à l'étranger depuis les événements, il est donc rentré en Arménie avec la ferme intention de récupérer ses avoirs et sa première démarche a consisté à faire valoir ses droits en s'adressant à la Cour Européenne des Droits de l'homme. Il s'est démis de sa fonction de député en signe de protestation contre la « position sans principes » de la majorité parlementaire demeurée loyale à Serge Sarkissian.

Raffi Hovhannissian démissionne

Et de deux, puisque le fondateur du parti « Héritage » (Jarankoutioun) et président de son groupe parlementaire à l'Assemblée nationale, Raffi Hovhannissian a remis lui aussi son mandat de député au président du parlement. L'information a été communiquée au journal « Ankakh », sans aucune explication, par le porte-parole du groupe Hovsep Khorchoutian. On peut toutefois en trouver une bonne si on tient compte de la toute dernière déclaration du parti selon laquelle « Héritage » rejette les accords nouvellement rendus publics entre l'Arménie et la Turquie et exige un référendum.

Quand le sport demeure le sport

Lors des championnats d'Europe junior de judo qui se sont déroulés à Yerevan du 11 au 13 septembre, le drapeau de l'Azerbaïdjan a été hissé à cinq reprises et l'hymne national joué une seule fois. Les autorités arméniennes n'ont signalé aucun incident majeur lors de ces championnats et toutes les mesures avaient été prises pour la sécurité des membres de la délégation azerbaïdjanaise (sportifs, entraîneurs, et personnel médical).

Les Azéris, qui ont terminé 7e en compétition par équipes, ont remporté cinq médailles, dont une d'or et une d'argent.

L'équipe d'Arménie, une médaille d'or et deux médailles de bronze, terminant neuvième de la compétition remportée par l'équipe d'Ukraine. « Le judo peut aussi devenir un moyen de dialogue entre les deux peuples », a déclaré l'entraîneur azéri Akhonzade lors d'une conférence de presse au premier jour des compétitions.

« Le sport n'est pas politique. Que la politique reste la politique » a-t-il conclu. En 2009, une équipe de 15 lutteurs arméniens avait participé aux championnats du monde à Bakou. La délégation arménienne avait à son tour bénéficié de toute la sécurité et la partie organisatrice avait hissé le drapeau arménien lors de la cérémonie d'une remise de médaille de bronze..

L'office de requiem pour le premier anniversaire de la disparition de notre regrettée directrice de la publication, **Roseline Djhanian**, aura lieu le **dimanche 4 octobre 2009**, en la cathédrale Saint-Jean-Baptiste, de l'Eglise Apostolique Arménienne, 15, rue Jean-Goujon, Paris 8e.

Depuis le 7 septembre, Air France et Armavia assurent en partage de codes quatre vols hebdomadaires entre Paris et Yerevan (Arménie) et cinq entre Yerevan et Paris. L'accord a été signé à Roissy le 4 septembre par Pierre-Henri Gourgeon, directeur général d'Air France, et Mikhaïl Bagdasarov, président d'Armavia. À Paris-Charles de Gaulle, les vols exploités par Armavia desserviront le TERMINAL 2C, offrant ainsi à la clientèle de nouvelles possibilités de correspondances avec le réseau mondial d'Air France », explique le groupe.

Armavia
Արմավիա

Voyages en Arménie

WEEK END
comprenant l'avion
+ 3 nuits hôtel****

à partir de
460€ TTC

PARIS - EREVAN
EREVAN - PARIS

à partir de
325€ TTC

CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
de 8 et 11 jours

à partir de
1 540€ TTC

VOYAGES PERSONNALISÉS
SUR MESURE

Renseignement et réservation : SABERATOIRS
11 Rue des Pyramides
75001 Paris - Tél 0142615113
armenie@saberatours.fr - www.saberatours.fr

Artsakh/Karabagh : premier atlas

Ce premier atlas bilingue arménien/russe, tiré à 1500 exemplaires, vient de paraître à Yerevan aux éditions *Tigrane Metz*. Il offre un aperçu historique et géographique complet sur la république du Karabagh incluant près de 70 cartes de moyen et grand format. Des textes et tableaux schématiques contenant des informations détaillées sur la formation du territoire : position géographique, conditions climatiques, ressources naturelles, population, économie et culture agrémentent l'édition. Y trouve place également la présentation sommaire des événements historiques et militaires qui ont marqué le sort et l'évolution des Arméniens d'Artsakh. Le rédacteur en chef de l'atlas est le professeur de sciences techniques et de génie civil, le docteur **Manouk Vardanian**.

Courage politique

Erika Steinbach, députée allemande et porte-parole pour les droits de l'homme et l'aide humanitaire

de la fraction de la CDU/CSU au Bundestag a répliqué aux propos du président de la communauté turque en Allemagne Kenan Kolat qui avait critiqué le programme scolaire du Brandebourg parce que le massacre des Arméniens

entre 1915 et 1917 y est qualifié de génocide. « L'intervention de Kenan Kolat pour supprimer le génocide des Arméniens du programme scolaire des élèves peut avoir réussi en Anatolie, mais l'État fédéral d'Allemagne du Brandebourg s'interdit toutefois une telle interférence dans ses programmes scolaires. Dans l'empire ottoman, environ 1,5 million d'Arméniens a été massacré et déporté systématiquement. Vouloir cacher cette vérité est complètement contraire au principe d'une éducation libre. »

Le rôle de la Géorgie sera amoindri par la réouverture de la frontière

« La réouverture de la frontière arméno-turque contribuera à l'établissement de la paix dans la région du Caucase du Sud, mais en même temps, le rôle de la Géorgie en sera amoindri » a déclaré le spécialiste géorgien du Caucase, Mamuka Areschidze, interrogé par les journalistes. Selon lui, la Géorgie est jusqu'à présent un pays de transit pour les produits de première nécessité importés en Arménie et tient, grâce à sa position, un rôle important. « La Géorgie avait la possibilité d'utiliser sa position avantageuse pour arriver à ses fins. Les changements de conjoncture ont affaibli son importance. Ce n'est pas dans notre intérêt » a-t-il dit. En revanche, il n'a pas exclu que l'ouverture de la frontière puisse contribuer au processus de paix et en particulier au règlement du conflit du Karabagh.

Quand le doute est permis

Faisant suite à la déclaration du représentant démocrate de Californie, **Adam Schiff**, quelques jours auparavant, pour qui « une véritable réconciliation entre les peuples turc et arménien ne sera possible que quand la Turquie reconnaîtra le génocide commis par les autorités de l'Empire ottoman contre les Arméniens de 1915 à 1923 », les coprésidents du groupe du Congrès américain en charge des questions arméniennes, **Franck Pallone** et **Mark Kirk** doutent de la volonté de la Turquie de coopérer dans la mise en œuvre de ses engagements contractés dans le cadre des accords signés le 31 août dernier en soulignant le procédé turc

qui tend à utiliser le dialogue en cours avec l'Arménie comme une « tactique » visant à différer la levée du blocus terrestre exercé illégalement à l'encontre de l'Arménie depuis 16 ans. Les mêmes estiment également que « la normalisation des relations devrait se mettre en place sans conditions préalables » et que « toute tentative visant à intégrer la révision d'un fait historique, tel que le génocide des Arméniens, ou le processus de paix en cours au Karabagh dans ces négociations entre en contradiction directe avec le principe même de ces pourparlers. »

Une belle expérience vécue

New York : Du 27 Juin au 1er août, 25 stagiaires en provenance du Canada, d'Israël, du Liban, de Russie, de Syrie et des États-Unis se sont retrouvés à Yerevan dans le cadre du Programme de stages d'été (YSIP) organisé par l'UGAB. Depuis trois ans maintenant, YSIP est le lieu qui relie étudiants arméniens de la diaspora avec leur patrimoine culturel en leur fournissant une expérience pratique de travail et un programme d'activités culturelles, sociales et professionnelles. Les participants sont encouragés à interagir avec leurs pairs en Arménie et de développer un champ de compréhension mutuel approfondi.

Cette année, outre les nombreux stages dans des institutions réputées de la capitale, les stagiaires ont participé à un certain nombre d'événements éducatifs et culturels : classes de langue arménienne, d'histoire de la danse folklorique, et des visites à travers toute l'Arménie et le Karabagh où les participants ont rencontré le président du parlement et discuté du rôle de la diaspora en Arménie et au Karabagh. Plus tard, les stagiaires ont été accueillis au camp scout Antranik de l'UGAB dans la province du Lori, en Arménie. Bref, un ensemble d'activités qui ont permis à ces jeunes gens de vivre une très belle expérience en terre ancestrale au contact de la population, de découvrir son sens de l'hospitalité, sa gentillesse, de retrouver le sens des mots amitié, respect et fierté de son identité arménienne. Ce séjour 2009 a été rendu possible grâce à la générosité de M. et Mme Levon Nazarian. Le Dr Nazarian est membre du Conseil Central d'administration de l'UGAB.

Armenian Reporter

L'Azerbaïdjan prêt à ouvrir sa frontière avec l'Arménie

L'Azerbaïdjan est prêt à ouvrir sa frontière avec l'Arménie, si Yerevan accepte de lui concéder les 5 « territoires occupés », a déclaré récemment le porte-parole du ministre des Affaires étrangères de l'Azerbaïdjan Elkham Poloukhov au quotidien turc Zaman. « Différents responsables politiques azéris ont déjà fait savoir par le passé que notre pays est prêt à reprendre le dialogue avec l'Arménie, si la première étape du règlement du conflit du Karabagh trouve une solution » a-t-il poursuivi.

Poloukhov a souligné en outre la position ferme de Bakou à cet égard en précisant que la première étape

consiste à rendre les 5 « territoires occupés », ainsi qu'à mettre en place un calendrier précis de retour des villes de Kelbadjar et de Latchine. Cette première étape sera suivie, selon le haut fonctionnaire azéri, du retour des réfugiés dans ces territoires, ainsi que de la remise en marche des infrastructures routières et des chemins de fer entre les deux pays.

Quant au déploiement de forces d'interposition prévu par les principes de Madrid, le porte-parole du MAE azéri a estimé qu'il était prématuré d'en parler à ce stade.

Incident à Jérusalem

Une dernière provocation est survenue le soir du dimanche 6 septembre, alors que les séminaristes arméniens réintégraient le couvent de Saint-Jacques à l'issue de leur procession hebdomadaire à l'église du Saint-Sépulcre. Aux abords du couvent, un jeune Juif coiffé de la kippa a craché au passage du cortège religieux. L'un des séminaristes ayant pris à partie le jeune Juif et ceux qui l'accompagnaient, ceux-ci ont répondu par d'autres crachats, provoquant une rixe qui s'est terminée par l'arrestation par la police israélienne de deux séminaristes arméniens, astreints à une garde à vue de 24 heures et qui ont été relâchés depuis sur l'intervention du Patriarcat.

Le porte-parole du Patriarcat, le Père Pakrad Bourjekian, a noté que ce n'était pas la première fois que des membres du clergé arménien ou d'autres églises chrétiennes étaient victimes d'agressions de ce genre à Jérusalem. Il a ajouté que les hommes d'église n'étaient d'ailleurs pas les seuls visés par ces actes gratuits de violence ou de mépris, qui s'en prennent indifféremment aux membres de la communauté arménienne affichant leur appartenance religieuse par le port de la croix ou tout autre signe.

Cette fois encore, les jeunes Juifs à l'origine de l'incident n'ont pas été inquiétés. Le religieux déplore en outre que ce « harcèlement par les civils » se double de complications administratives pour les moines et les prêtres arméniens originaires du Liban, de Syrie ou de Jordanie, dont le ministère retarde intentionnellement le renouvellement des visas.

Il a exprimé la crainte que « ce genre de persécutions » contre les Arméniens puisse envenimer les relations déjà délicates entre l'État hébreu et l'Église arménienne.

Vendredi 11 septembre 2009, par Gari/armenews

ASSOCIATION ARMÉNIENNE
D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens
depuis 1890

Siège social 77 : rue La Fayette 75009 Paris
Tél. 01 48 78 02 99 – Fax 01 42 80 61 45
Mél. : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraites médicalisées :
Montmorency (Val-d'Oise) : 01 39 83 20 67
Gonesse (Val-d'Oise) : 01 39 85 24 24
Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie
FONDATION FRANCO-ARMÉNIENNE
POUR LE DÉVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Yerevan
frenchfun@web.am

ՄԵՐՆ Է ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՆԻԻՆ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼՈՒ ՂԵԿԸ

Պատմության թատերաբեմին վրայ երկրի մը անկախությունը տուեալ ժողովուրդին գոյությունը վկայագիրն է: Տուեալ ազգի ինքնության գրառակները:

Անկախության համար մղուած մարտերը իւրաքանչիւր ժողովուրդի համար նուիրական դրուակներ են: Ու անոնց ընթացքին գոհաւած, նահատակուած հերոսները՝ յաւերժական անմահներ:

Ուրեմն, արդարօրէն կրնանք շեշտել, որ հայրենիքի մը անկախությունը իր խորհուրդով եւ նպատակով կը հանդիսանայ սերունդներու ազգային տենչը, ու անոնց մէջէն անթիւ նահատակներու երազանքը, այն բազինը, որուն ճամբուն վրայ գոհուած են անոր արժանաւոր զաւակները, որոնց տեսիլքն էր ազատ ու անկախ երկրի գոյառումը:

18 տարիներ առաջ, հայ ժողովուրդի բնօրրանին մէկ փոքրիկ հողաշերտին վրայ երեւաց ազատ ու անկախ Հայաստանը, դառնալով երրորդ հանրապետությունը, նկատի ունենալով 1918-ի մայիսեան անկախությունը, 1920 Նոյեմբեր 29-ի փրկարար խորհրդայնացումը եւ 1991-ի վերածնունդը: Ուրեմն, 1991 Սեպտեմբեր 21-ին նոր էջ մը կը բացուէր մեր նորագոյն պատմության մէջ, երբ, ժողովրդային հանրաքուէի արդիւնք, Երեւան կը յայտարարէր Հայաստանի անկախությունը, որմէ անմիջապէս ետք կու գար միանալու միջազգային ընտանիքին՝ իրբերու անոր լիիրաւ եւ գերիշխան մէկ անդամը:

Սակայն, անկախությունը նուաճելը, թէ ինչպիսի՞ր գնահատական կրնանք տալ անոր, լոկ յաղթանակի տօնով չի կրնար սահմանափակուի: Այսինքն, այսօրուան դրութեամբ, Սեպտեմբեր 21-ը սոսկ հանգրուան մը չէ՝ զայն վերածելով կամ շփոթելով վերջակէտով, պայքարի աւարտով: Անկախությունը կը նուաճեն զայն ամբողջացնելու, լիարժէք դարձնելու, ազգը հպարտ ու ինքնուրոյն զգացնելու, անով հպարտանալու եւ հզօրանալու նպատակով: Անկախությունը կը պահանջէ երկարաշունչ երթ, գոհաբերություն:

Այսօր, ինչպէ՞ս անկախությունը փառաբանենք, երբ հայ մարդը, ինչպէս եւ իր երկիրը, դարձաւ օտարի օգնության կարօտ: Ո՞վ պիտի յանդգնի երազել անկախության մասին, երբ իւրաքանչիւր ընտանիք կը փափաքի նոր օճախ որոնել հայրենիքէն դուրս: Ե՞րբ, ո՞ր լուծուած է, որ դարեր շարունակ անկախությունը երազելէ ետք, ստրկության եւ շղթաներուն դէմ մաքրած ազգի մը զաւակները, բիւրաւոր եւ բիւրաւոր նահատակներ տալէ ետք, հաճոյքով ու եռանդով լքեն իրենց քրտինքով կերտած նուիրական օճախը: Սերունդներու հայրենիքը:

Վերջին քանի մը ամիսներուն մտահոգիչ զարգացումներ տեղի կ'ունենան քաղաքական առումով: Խօսքը հայ-թուրք յարաբերություններու «մերձեցման» մասին է: Բայց լաւ գի-

տենք թուրքիոյ որդեգրած վարքագիծը մեզի հանդէպ: Տեղաշարժի ծխածածկոյթ ստեղծելն է պարզապէս նպատակը: Իսկ ծխածածկոյթի ստեղծման հաւանական ենթահող յառաջացնելու հասկացողությունը սահմաններու բացման կրնայ վերագրուի: Հետեւաբար, կ'ենթադրենք որ ականատես պիտի ըլլանք թրքական նոր պատրանքներու: Որովհետեւ ան պատճառ չունի շեղելու իր նախկին վարքագիծէն:

Անցեալ Օգոստոս 31-ին կնքուած «Հայ-թրքական արձանագրություն» համաձայնությունը՝ զուգորդելով միջնորդութեամբ, կ'ընդգրկէ հողային սահմանները ճանշալու մասին հատուած մը, զոր կտրականապէս կը մերժենք: Որովհետեւ, ասով կանխորոշած կ'ըլլանք հայ ժողովուրդի նկատմամբ գործուած պատմական անարդարությունը՝ Հայոց Յեղասպանությունն ու հողային իրաւունքներու վերականգման հարցերը: Եւ, Հայաստանի Հանրապետությունը արդէն շատոնց ընդունած է միջազգային հանրության սահմանած օրէնքները, որոնք ի զօրու են բոլոր երկիրներու համար, եւ այդ օրէնքներուն համաձայն կը գործէ: Որեւէ տեսակի պարտաւորություն չունի, բացարձակապէս, նոր համաձայնություններու ենթարկուելու: Ընդհակառակն՝ միջազգային հանրության առջեւ Հայաստան արդէն ցոյց տուած է իր փափաքն ու պատրաստակամությունը թուրքիոյ հետ յարաբերությունները բնականոնացնելու գծով, միջազգային օրէնքով կարգաւորուած դրացի երկու պետություններու յարաբերությանը շրջագիծին մէջ:

Այս զարգացումներուն դիմաց, հայկական մեր ճակատը ընդհանուր առմամբ որդեգրած է կրակորական, հաշտողական, չբռնու համար պարտաւորական դիրք: Գոնէ այդ է երեւցողը: Կարգ մը կենսական գործընթացներու վրայէն չէ վերցուած «զարտնապահություն» քօղը: Որ յաւելեալ շեշտ մը կը դնէ մեր մտահոգություններուն վրայ:

Այստեղ կ'ուզենք յիշեցնել բոլոր անոնց՝ ըլլան անոնք հայ կամ թուրք, որ Հայաստանի Հանրապետությունը արդէն կատարած է կարեւորագոյն գիշումը՝ բարի կամքի դրսեւորումը՝ առանց նախապայմաններու դիւանագիտական յարաբերություններ սկսելու եւ սահմանները բանալու նախաձեռնության դիմաց:

Սակայն, համոզուած կը մնանք, որ Հայաստանի իշխանությունները եւս կը վերագնահատեն ու ճիշդ ձեւով կ'արժեւորեն անցնող ժամանակաշրջանը, ցոյց տրուած թրքական վերաբերումները՝ կանխելու համար հետագայ բացասական հետեւեալները եւ բացառապէս թուրքիոյ կողմէ հետապնդուած իրական նրպատակները:

Յիշենք ու վերյիշեցնենք, որ առաւելաբար նիւթական շահակցություններով կառավարուող այսօրուան աշխարհն անգամ իրաւունք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Հայկական տպագրության հիմնադրման 500-ամեակի առիթով, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ 25-27 Օգոստոսին տեղի ունեցաւ Հայկական Գրադարաններու Միջազգային Համագումարը, կազմակերպութեամբ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ ԱՄՆ-ի Գրիգոր - Գլարա Զօհրապ Տեղեկատուական կեդրոնի:

Համագումարը սկսաւ Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի օրհնութեան խօսքով եւ աղօթքով, ապա ողջոյնի ելոյթ ունեցան մշակոյթի նախարար Յասմիկ Պօղոսեան, ըսփիւնքի նախարար Հրանտյ Յակոբեան, ԱՄՆ-ի Արեւելեան Թեմի Առաջնորդ Պատակ արք. Պարսամեան եւ Մատենադարանի տնօրէն Հրաչեայ Թամրազեան:

Համաժողովին Հայաստանէն 26 իսկ արտասահմանէն 21 գրադարան ու հաստատություն մասնակցած են: Անոնց մէջ կարելի է նշել, Հայաստանէն՝ Մաշտոցի անուան Մատենադարան, Հայաստանի Ազգային Գրադարան, Հայաստանի Ազգային Արխիւ, Գիտություններու Ազգային Ակադեմիայի Հիմնարար Գրադարան, Երեւանի Պետական Համալսարանի Գրադարան, Երաժշտագիտական Գրադարան, Մշակութային Արժէքներու Պահպանության Գործակալութիւն, նաեւ զանազան թանգարաններու եւ վարչական մարզերու գրադարանները, իսկ արտասահմանէն՝ Մեծի Տանն կիլիկիոյ կաթողիկոսությունը, Երուսաղէմի եւ Պոստոյ Հայոց Պատրիարքություններ, Միխիլարեան Միաբանությունը, Harvard University, University of California Fresno, British Library, National Library of Russia, որոնց կարգին Ֆրանսայէն՝ Փարիզի Նուպարեան Մատենադարան եւ Bibliothèque Nationale de France.

Եւօրեայ նիստերու ընթացքին լսուեցան (Շարլ տեսնել էջ 7)

չունի անտեսելու, չի կրնար արհամարհել արդար ու անսակարկելի իրաւունքները, իրաւատէրը: Ան ըլլայ հայ թէ՛ ա՛յլ:

Մօտիկ ու հեռաւոր անցեալի իրականությունները յուշարար կը մնան, որ մենք ալ ունեցած ենք եւ ունինք պատմութեան անխլին ուղղություն տալու կարողությունը:

ԱԶԳԱՅՆԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազգայնամոլական տրամադրությունները եւ հակումը միշտ լայն տարածում ունեցած են թրքական հասարակութեան մէջ: Օսմանեան կայսրութեան բռնի մահմետականացման եւ թրքացման քաղաքականութիւնը բնականաբար որդեգրած է նաեւ հանրապետութիւն դարձած Թուրքիան, ուր տասնամեակներով վարուած խտրական քաղաքականութիւնը պատճառ դարձաւ, որ ոչ-մահմետական զանգուած մը լքէ այդ երկիրը, եւ ուր այսօր ոչ-մահմետական ազգային փոքրամասնութիւններու մաս կազմողներու թիւը հազիւ կը հասնի 100 հազարի, երբ կէս դար առաջ անոնք ունէին քանի մը հարիւր հազար անդամ: Վերջերս Թուրքիոյ վարչապետը երբ, եթէ նոյնիսկ շատ մակերեսային կերպով, քննադատեց իր երկրին մէջ փոքրամասնութիւններու ներկայութիւնը կիրարկուած քաղաքականութիւնը, ի պատասխան արժանացաւ ընդդիմութեան կոչող հակազդեցութեան:

Թուրքիոյ մէջ համաթրքական գաղափարախօսութիւն կրող ու իրականացնողներու շարքէն կարեւոր թիւ կը կազմեն քաղաքական գործիչներ, պետական պաշտօնեաներ, «գիտնականներ», «մտաւորականներ»: Օրինակ, վարչապետ եւ ապա նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ 1925-ին «Թրքական օճախներ» կազմակերպութեան համագումարին յայտարարած է. «Մենք բացայայտ ազգայնամոլներ ենք: Մենք ամէն գնով պէտք է թրքացնենք բոլոր անոնք, որոնք մեր հայրենիքին մէջ կ'ապրին»: Իսկ արդարադատութեան նախարար Մահմուտ Էսատ 1930-ին արտայայտած է հետեւեալ գաղափարը. «Մենք կ'ապրինք ամենազատ երկրին՝ Թուրքիոյ մէջ, ուր թուրքը այս երկրի միակ տէրն ու տիրակալն է: Մարդիկ, որոնք ծագումով մաքուր թուրքեր չեն, այս երկրին մէջ ունին միայն ստրուկ, ճորտ ըլլալու իրաւունք»: Թուրքիոյ մէջ հետզհետէ աճող համաթրքական այլքը թափ ստացաւ մասնաւորաբար երկրորդ համաշխարհային պատերազմի եւ անոր նախորդող տարիներուն: Բոլոր առումներով միատարր Թուրքիոյ տեսլականը, ինչպէս նաեւ համաթրքական տեսիլը՝ Թուրանը սկսաւ աւելի իրատեսական երեւիլ թուրք իշխանութիւններուն: Միեւնոյն ժամանակ, դարձեալ համաշխարհային պատերազմը հնարաւորութիւն կը ստեղծէր աւելի ազատ ու անկաշկանդ իրականացնել ազգային-կրօնական փոքրամասնութիւնները հալածելու, ձուլելու քաղաքականութիւնը:

Կարելի է ըսել, որ թուրք հասարակութեան տարբեր շերտերուն վրայ տարածուած ազգայնամոլական դրսեւորումները ներկայիս աշխուժանալու միտում ունին: Աւելորդ չէ նշել, որ վերջին երեսփոխանական ընտրութիւններուն այս երեւոյթը վերածուեցաւ իրական պատկերի, եւ այսօր Թուրքիոյ խորհրդարանի երրորդ ուժը Ազգային Շարժում կուսակցութիւնն է («Գորշ գայլեր» ու քաղաքական թեւը): Տեղական ինքնակառավարման մարմիններու ընտրութիւններուն ալ նոյն

կուսակցութիւնը զգալի աճ արձանագրեց:

Ահա վերջին շրջաններուն Թուրքիոյ մէջ արձանագրուած ազգայնամոլութեան քանի մը արտայայտութիւններ, որոնք սերտօրէն կապուած են հայ-թրքական յարաբերութիւններուն: Ամիսներ առաջ բաւական աղմկաշարժաց արշաւ սկսաւ Կեսարիոյ մէջ, զոր անմիջականօրէն կապ ունէր Թուրքիա-Հայաստան ֆուտպոլի մրցումին հետ: Յայտնի է, որ ամենայն հաւանականութեամբ, Թուրքիոյ այժմու նախագահ Ա. Կիլի ծննդավայր Կեսարիոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիպումը, որուն կարող է ներկայ գտնուիլ նաեւ Հայաստանի նախագահը: Թուրքիոյ ուսուցչաց ընկերակցութեան Կեսարիոյ մասնաճիւղը Ապրիլին ցոյց մը կազմակերպեց՝ ուղղուած հայ-թրքական սահմանի բացման եւ ֆուտպոլի մրցումին Կեսարիոյ մէջ կատարուելուն դէմ: Յոյցը իրականութեան մէջ հանրային կարծիքի արտայայտութիւն էր, կարգախօս ունենալով՝ «եղբորս սպաննիչը չեմ ուզեր տեսնել քաղաքիս մէջ. Հայաստանի հետ սահմանը թող չբացուի»: Ըստ կազմակերպիչներու, կարգախօսը առնչուած էր հայ-ատուրպէյճանական հարցին եւ Հայաստանի նախագահին արցախեան պատերազմին գործօն մասնակցութեան: Հաւաքին աւելի լուրջ տեսք տալու համար հրաւիրուած էին նոյնիսկ «գիտնականներ», որոնցմէ «Թրքական օճախներ» ու Կեսարիոյ մասնաճիւղի ղեկավարը պատմական ակնարկ մը րրած եւ նշած էր, որ երբեք Հայաստան որպէս անկախ պետութիւն գոյութիւն չէ ունեցած: Զուգահեռ կազմակերպուած ստորահաւաքին մասնակցեցան 250 հազար մարդ՝ դէմ արտայայտուելով սահմանի բացման եւ ֆուտպոլի հանդիպումը իրենց քաղաքին մէջ տեղի ունենալուն: Ստորագրութիւնները դրկուեցան Թուրքիոյ Ազգային Մեծ Ժողով եւ ձեռնարկը ողջունուեցաւ Ատրպէյճանի կողմէ, ուրկէ կազմակերպիչները ստացան շնորհակալական նամակներ:

Տարեգլխուն, էսկիշէհի քաղաքի մշակութային միութիւններու նախագահը ուզելով բողոքել կարգ մը Թուրք մտաւորականներու կազմակերպած «Ներողութիւն կը խնդրեմ» նախաձեռնութեան, կազմակերպութեան աւելումը մուտքի դրան մօտ ազդագիր մը դրած էր, որուն վրայ «Հայերու եւ հրեաներու մուտքը արգիլուած է, շուններու մուտքը ազատ է» արձանագրուած էր: Այս բացայայտ ազգայնամոլական արտայայտութիւնը թէեւ բուռն հակազդեցութիւն յառաջացուց որոշ շրջանակներու մօտ, սակայն անոր յաջորդող իրաւական գործընթացը չեղաւ համապատասխան: Խորհրդի (այժմ էլյազըղ) մէջ կազմակերպուած «Խորհրդի ճարտարապետութիւնը անցեալէն մինչեւ մեր օրերը» գիտաժողովին առթիւ նախատեսուած էր նաեւ քաղաքի հայկական ճարտարապետութեան վերաբերեալ բացիկներու ցուցահանդէս: Պատրուակ բռնելով բացիկներու վրայ գտնուող հայերէն գրութիւնները կազմակերպիչները

ջնջած էին ցուցահանդէսը: Հարկ է նշել, որ նախաձեռնողն ալ եղած է գիտական կոչում ունեցող ենթադրուած մէկը՝ համալսարանի պատմութեան դասախօս մը, զոր քանի մը համախոհներու հետ աղմուկ բարձրացուցած է, թէ բացիկներու վրայի հայերէն գրութիւնները բացայայտ հայամէտ քարոզչութիւն է, եւ նոյնիսկ հարց տուած. «Ի՞նչ է, էլյազըղի մէջ հայեր եղած են»:

Մեծ Միասնութիւն կուսակցութեան կրկին Կեսարիոյ երիտասարդական ճիւղը պատրաստած եւ տարածած է իր պատկերացուցած Թուրքիոյ քարտէսը, ուր ընդգրկուած են հիւսիսային Իրաքէն մաս մը, Հալէպը, Նախիջեւանը, Պաթմումը, Վառնան, Սալոնիքը, Հոռոզոս կղզին, Կիպրոսը, Իրանի մէկ մասը՝ Ուրմիա լճի կէսով: Ըստ այդ քարտէսի հեղինակներուն, Հայաստան գոյութիւն չունի, այլ ամբողջովին մտած է Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ: Երիտասարդ այգայնամոլները յայտարարած են, որ կը պայքարին այդ գաղափարին համար եւ պատրաստ են ոչնչացնել իրենց ճանապարհին վրայ գտնուած բոլոր արգելքները: Քարտէսին տակ կար նաեւ տող մը, զոր դարձած է ազգայնամոլներու կարգախօս-սպառնալիքներէն մէկը. «Գիշեր մը յանկարծ կըրնանք գալ»: Ի դէպ այս բառերը բազմիցս ուղարկուած էին նաեւ Հրանդ Տինքին: Յիշեալ քարտէսը եւ լրատուութիւնը տեղ գտան թրքական մամուլին մէջ, յատկապէս ուշադրաւ են ընթերցողներու մեկնաբանութիւնները, որոնք 99 տոկոսով դրական եղան:

Մեծ Միասնութիւն կուսակցութիւնը Ազգային Շարժում կուսակցութեանէն բաժնուած մասն է, եւ առաւել փարած համաթրքական գաղափարախօսութեան, իսկ անոր երիտասարդական ճիւղը կ'աշխատի այդ ուղղութեամբ: Բաւական է նշել, որ Հրանդ Տինքի սպանութիւնը ծրագրող եւ իրագործողները եղած են այդ ճիւղի անդամներ:

Վերոնշեալ երեւոյթները եւ զարգացումները պէտք չէ անտեսել, քանի որ Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցող որոշ դրական գործընթացներու թույլ, որոնք միշտ ալ անկեղծ չեն, կան նաեւ սոյն իրողութիւնները: Թուրքիոյ պարագային աւելորդ լաւատեսութիւն տեղին չէ, քանի որ իրականութիւնը շատ յաճախ այլ է: Նոյնիսկ, բաւական աղմուկ հանած «Ներողութիւն կը խնդրեմ» ստորահաւաքը, դարձաւ թրքական քաղաքականութեան նպաստող ձեռնարկ:

Ռ. Մ. / Պ. Մ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ
 Թերթիս Հրատարակութեան Հանգուցեալ տնօրէնուհի՝
ՌՕԶԼԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԳԻՆԵԱՆԻ
 մահուան տարեւոյցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին
 Կիրակի, 4 Հոկտեմբեր 2009-ին
 Ձայս ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգել փափաքողներու:

ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ԱՌ ՈՒ ՎԱՃԱՌՔԸ ԳՈՒՐԳՈՒՐԱԼԻՑ ԽՆԱՄՔՆ ՈՒ ԻՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՍԱԿԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ
(Շարունակուած էջ 5-էն)

Վերջին տարիներուն թափ ստացած՝ անհատներու ուղղուած «խնամելու ծառայութիւններ» յաճախ որակուած են որպէս «մտերմութեան առուծախ», ինչ որ մտահոգութեան դուռ կը բանայ արդի ընկերութեան բարոյական արժեքներուն տեսանկիւնէն: Արդեօք արդարացի՞ է այս մտավախութիւնը: Ընդհանրապէս որ առանց խորանալու մտերմութեան եւ առեւտուրի փոխ յարաբերութեան մէջ, տնտեսութիւնը եւ մտերմիկ վերաբերումը հաշտեցնել կամ խառնել մէկգմէկու հետ, այս երկու ոլորտներէն իւրաքանչիւրին իւրայատուկ բնոյթը խաթարել կը նշանակէ: Յատկանշական օրինակներ են նախա-ամուսնական նիւթական-տնտեսական համաձայնագիրները, բարեկամի մը դրամական փոխտուութիւնը, կամ գործի վայրի մէջ սիրային արկածախնդրութիւնը: Տնտեսական գործունէութեան իրատես պող միջավայրին, բարեկամական, ամուսնական կամ զաւակ-ծնողի ջերմ միջոցառումին հետ խառնուողը, այս վերջինը շահարկումի վրայ հիմնուած շուկայի չի՞ վերածեր:

Անգլերէն «care» բառն է որ լաւագոյնս կ'արտայայտէ տարեց անձերու թէ՛ երախաներու տարուած վճարովի խնամքին այսօր ընդհանրացած առեւտրական գործունէութիւնը: Հոս մտավախութիւնը այն է թէ, անմիջապէս որ երախաներու, հիւանդներու կամ ծերերու տարուած խնամքը վճարումի ենթակայ կ'ըլլայ, վերոյիշեալ անձերու համար ցուցաբերուած ուշադրութեան որակը վիճելի հանգամանք կը ստանայ: Այս պարագան ճիշդ է հակառակ ուղղութեամբ ար: Յաճախ նկատուողութեան կը յանձնուի որ աշխատաւորները չափէն աւելի բարեկամական, մտերմ յարաբերութիւններ կը մշակեն գործի կեանքի մէջ, աշխատատեղերուն ի վնաս ժամանակ վատնելով միասնաբար: Մտահոգիչ է երեւոյթը հետեւաբար, քանի որ մտերմութիւնը կը գործէ ի վնաս արդիւնաբերութեան: Մէկ խօսքով եթէ մտերմութիւնը տնտեսական գործունէութեան հետ չփոթելու ըլլաք, վնասն ու վտանգը ձեր իսկ հաշուոյն է:

Ապացուցուած է որ մտերմութիւնն ու տնտեսութիւնը իրարու հետ փոխանակելի ոլորտներ չեն: Մեզմէ իւրաքանչիւրը կը շփոթէ մերթ ընդ մերթ իր ամենամտերմ յարաբերութիւնները տնտեսական գործունէութեան հետ: Մենք ընդդէմ մեր զաւակներուն, մեր ամուսնոյն կամ կնոջ, մեր ծնողներուն, նաեւ յաճախ մեր բարեկամներուն տնտեսական նեցուկ պարտական ենք: Առանց նիւթական կանոնաւոր ներդրումներու, ոչ մէկ ընկերային միաւոր, որքան ալ սիրայիլ եւ գուրգուրուող ըլլայ երկարատեւ չի կրնար ըլլալ: Անցեալի «եթէ երկու անձ մէկգմէկ սիրեն, խրճիթը պալատի կը վերածուի» թեւաւոր խօսքը արդիական կեանքի պայմաններուն բոլորովին անհամապատասխան, ժամանակավրէպ ասացածք մըն է:

Սակայն ինչպէ՞ս հաշտեցնել տնտեսական գործունէութիւնը մտերմ յարաբերութիւններու հետ, աւելի երջանիկ, աւելի արդար եւ աւելի արդիւնաւէտ կեանքի պայմաններ ըստեղծելու համար: Անոնք որոնք մեր մտերմիկ յարաբերութիւններուն մէջ առեւտրական ազդակի ներմուծման նկատմամբ մտավախութիւն կը յայտնեն, գուտ մարդկային զգացումներէ կը տարուին, նպատակ ունենալով պահպանել մեր մտերմութիւնը: Այսուհանդերձ իրենց ջանքերը յաճախ վնասակար հետեւանքներ կ'ունենան: Այսպէս «մտերմիկ խնամքը նիւթական փոխարժէք պէտք չէ ունենայ» գաղափարին պատճառաւ է որ «ծանր խնամք» ցուցաբերող հիւանդապահ անձնակազմը չի վարձատրուիր ըստ արժանուոյն: Նմանօրինակ մտածելակերպն է որ միշտ է հետեցնել թէ իրենց ամուսնոյն ասպարէզին նեցուկ կանգնող տնավար կանանց ամսավճարը չէ ընդունուած:

Ըստ որոշ տնտեսագէտներու կարծիքին, վաճառելի կամ ոչ-վաճառելի խնամքի երկու տարբերակ գոյութիւն չունի: Որովհետեւ աշխարհ ընդարձակ շուկայ մըն է, որ կը ներառէ ինչպէս առեւտրական, ճարտարարուեստական ընկերութիւնները, նոյնպէս եւ ընտանիքներն ու մտերմ յարաբերութիւնները: Այս տեսանկիւնէն դիտուած, սէրը, գուրգուրանքը եւ անհատներու հանդէպ ցուցաբերուած խնամքը վաճառքի առարկաներ են: Հետեւաբար «care» խնամքը միւս տնտեսական փոխանակումներէն ոչինչով պէտք է տարբերի: Խնամելու աշխատանքը, ինքնաշարժներու առ ու ծախի, նաեւ առեւտրական բաժնեթուղթերու ենթարկուած տնտեսական սկզբունքներուն ենթակայ պէտք է ըլլայ: Այսուհանդերձ վերոյիշեալ տնտեսագէտները իրաւացի չեն, որովհետեւ ընտանեկան փոխ յարաբերութիւնները, միշտ եզակի եղած են եւ ոչ մէկ աղերս կրնան ունենալ շուկայական փոխ յարաբերութիւններու հետ: Որեւէ արտէս տառապող ձեր հարազատին ցաւը ամոքելու համար նիւթական ակնկալութիւն սպասել, երբեւիցէ ձեր միտքէն անցած է:

Մարդիկ մեծ ջանքեր կը վատնեն հաշտեցնելու համար միջընտանեկան յարաբերութիւնները փոխադարձ շահերու հետ: Այն անձը որ կը խնամէ հիւանդ ու ծեր մայրս, արդեօք հեռաւոր կամ մերձաւոր նպատակ մը կը հետապնդէ, հաւանական ժառանգորդներու մաս կազմելու ուղղութեամբ, թէ ոչ ան բոլորովին անհաւանական է: Իր վերաբերումը խնամքի՞ արտայայտութիւն է թէ շահագործումի: Ո՞ր պարագային պէտք է վարձատրել տարուած խնամքը: Ինչո՞ւ ընդունելի է վճարել ստնտու մը, մանկատած, բայց ո՛չ իր հարազատ քոյրը: Այս հարցերը ալ աւելի կարեւորութիւն կը ստանան երբ ընտանեկան յարաբերութիւնները վատթարանան, խնամող անձերուն աւիթ ընծայելով առաջ քշել իրենց տարած աշխատանքը, ինչ որ հակամէտ է ալ

տասներկու գեկուցումներ եւ մասնակից գրադարան եւ հաստատութիւններու հաղորդումները: Քննարկուեցան տեղեկատուութեան եւ նիւթերու փոխանակութեան, գրադարաններու հաւաքածոներու երկտրոնային քարտագրման, թուայնացման ու պահպանման, հայաստանեան գրադարաններու ներկայ վիճակի, հայագիտական գրադարաններու միջեւ համագործակցութեան վերաբերեալ հարցեր: Մշակոյթի նախարար Յասմիկ Պօղոսեանի հետ կատարուած հանդիպման ընթացքին նախարարը մասնակիցներուն ներկայացուց պետութեան վերջին տարիներու մշակութային քաղաքականութիւնը, որ մասնաւորաբար կը միտի գիրքի եւ ընթերցանութեան աւանդութիւններու վերականգնման, երկրին մէջ գործող գրախանութիւններու թիւի բազմապատկման, գիրքի տարեկան մրցանակաբաշխութիւններու կազմակերպման, գիրքի միջազգային տօնավաճառներու մէջ հայ հրատարակիչներու արտադրանքին ցուցադրման: Ան վստահութիւն յայտնեց, որ համագումարը կ'օժանդակէ հայ տպագրութեան հիմնադրման 500-ամեակին նուիրուած միջոցառումներու պատասխանատուներուն եւ կ'ոգեւորէ գրադարանային գործի աշխատակիցները:

Համագումարը ընդունեց բանաձեւ եւ կազմեց աշխատանքային խումբ, զոր պիտի զբաղի համապատասխան համացանցային կայքի ստեղծմամբ՝ ապահովելու համար հայերէն եւ օտարալեզու հայագիտական գրականութեան մասին տեղեկատուութիւնը: Մասնակից գրադարանները եւ հաստատութիւնները ծրագրած են բազմապիսի միջոցառումներով 2012-ին նշել հայկական տպագրութեան հիմնադրման 500-ամեակը:

աւելի վատթարացնելու կապերը: Կատարեալ արհեստավարժ մանկատաճններու մօտ նկատելի է տարբերութիւնը իւրաքանչիւրի հանդէպ ցուցաբերուած խնամքին եւ այս վերջիններու ծնողներու նկատմամբ յայտնուած վերաբերումին միջեւ: Անոնք լաւագոյնս գիտեն հաւասարակշռել իրենց աշխատութեան հրամայականները, միջանձնակազմային յարաբերութիւնները եւ ծնողներու նկատմամբ որդեգրելի պաշտօնական վարուելակերպը: Ուրիշ խօսքով անոնք լաւագոյն լուծումը գտած ըլլալ կը թուին, հաշտեցնելով գուրգուրանք վերաբերումը իր տնտեսական փոխարժէքին հետ:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ՇԵՐԻՔ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վանքը 1913-ին

Հայ Առաքելական Եկեղեցույ հիմնադիր եւ առաջին լուսաւորիչ երկու առաքեալներէն Սուրբ Բարդուղիմէոսի անուան վանքը կառուցուած էր Դ. դարուն՝ Վասպուրականի Աղբակ գաւառը, հոն ուր նահատակուած էր առաքեալը: Գերեզմանը կը գտնուէր վանքի տաճարին մէջ եւ հայերու համար կարեւոր ուխտատեղի էր՝ մինչեւ ցեղասպանութիւն:

... եւ այսօր

Հայկական կոթողներու մշակութային ցեղասպանութեան թրջական պետական քաղաքականութեան շրջանակին մէջ, 1960-ական թուականներուն վանքը պայթուցիկներու միջոցով աւերուած է թրջական բանակին կողմէ, իստիւ արգիլուած է նաեւ մօտենայ կամ լուսանկարել հայկական վանքի աւերակները, քանի որ շրջանին մէջ հաստատուած է բարձր ապահովութեան դրոյթիւն:

ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԳԻՐՔԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

Խնկո Ապեր Ազգային Մանկական Գրադարանի կազմակերպած երրորդ մանկապատանեկան գիրքի տօնավաճառը տեղի ունեցած է Երեւան, Սեպտեմբեր 21-էն 23:

Այս առթիւ ներկայացուած են վերջին չորջանին հրատարակուած մանկապատանեկան գրականութիւնը: Գրադարանի տնօրէնուհի Ռուզաննա Տօնոյեանի համաձայն բազմաթիւ մանկապատանեկան գիրքեր հրատարակուած են եւ տօնավաճառը լաւ առիթ մըն է զանոնք ներկայացնելու համար: Նման ձեռնարկներ հնարաւորութիւն կը նկատուին գիրքի քա-

րոզչութեան, երախաները գիրքի մօտեցնելու առումով: Փորձառութիւնը ցոյց կու տայ, որ այս տեսակ միջոցառումներէ ետք ընթերցողներու թիւը կ'աւելնայ:

Հայաստանի մէջ հրատարակչական գործունէութիւնը աշխուժացած է, եւ մանկական կամ կրթադաստիարակչական բնոյթով հրատարակութիւնները կ'արժանանան առանձնաշատուկ ուշադրութեան: Նոր հրատարակութիւնները կը խրախուսեն նաեւ երախաներու մօտ ընթերցասիրութեան զարգացումը:

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ԱՆՈՒԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Միջազգային Հրանդ Տինք Հիմնարկը որոշած է ամէն տարի Հրանդ Տինքի ծննդեան օրը՝ 15 Սեպտեմբերին պարգեւել «Միջազգային Հրանդ Տինք Մրցանակ»ը: Ան պիտի շնորհուի խորականութեան, ցեղապաշտութեան եւ բրտութեան գերծ, աւելի ազատ ու արդար աշխարհի մը համար պայքարող, այդ ուղղութեան մէջ վտանգի ենթարկուող, խաղաղութեան լեզուով խօսող եւ այս պայքարին մասնակցելու համար ուրիշներն ալ խրախուսողներու:

Հիմնարկը այս մրցանակին միջոցաւ կ'ուզէ խաղաղապաշտները խթանել եւ բարոյապէս գորավիզ կանգնել անոնց: Պարգեւի արժանացողները առաջին տարուան համար ճշգրտած են հիմնարկի երդիքին տակ կազմուած յատուկ յանձնախումբի մը կողմէ, յառաջիկայ տարի ընտրութիւնը պիտի կատարէ միջազգային դատակազմ մը:

Այս տարուան մրցանակին արժանի դատուած են երկու լրագրողներ՝ մին իսրայէլեան «Հաարէց» թերթէն Ամիրա Հաս, միւսը՝ Կ. Պոլսոյ «Թարաֆ» թերթի աշխատակից Ալիէր Կէօրմիւլ:

ԱՆԱՐԳԱԿԱՆ ԱՐԱՐՔ ՄԸ ԵՒՍ

Երուսաղէմի մէջ հրեաներու կողմէ քրիստոնեաներու դէմ անարգական գրգռիչ արարքները կը շարունակուին:

Սեպտեմբերի սկիզբը, Ս. Յարութիւն տաճարէն Սրբոց Յակոբեանց հայոց վանք վերադարձի ճանապարհին, հրեայ երիտասարդ մը թքած է հայ եկեղեցական թափօրին վրայ: Երկու երիտասարդ միաբաններ անմիջապէս միջամտած են եւ ծագած է կռիւ, վրայ հասնող հրեայ ոստիկաններ ձերբակալած եւ բանտարկած են... Հայ միաբանները: Սկսած դատական գործընթացին ոստիկանական իշխանութիւնները տեղեկացուցած են, թէ նոյնիսկ խնդրոյ առարկայ է միաբաններու երկրէն արտաքսումը: Նկատելով, որ Լիբանանի, Սուրիոյ, Յորդանանի քաղաքացիութիւն ունեցող հայերու պարագային մեծ դժուարութիւններ կը յարուցուին իսրայէլացիներու կողմէ, կացութիւնը դարձած է մտահոգիչ: Ի վերջոյ երիտասարդ միաբանները ազատ արձակուած են, չընդհանրուի Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան մղած բազմակողմանի պայքարին:

ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃԻ ՄԱԿԵՐԵՍԸ ԲԱՐՁՐԱՑԱԾ Է 14 ՍԱՆԹԻՄԵԹՐՈՎ

Նախորդ տարուան այս ժամանակահատուածին համեմատ, Սեւանայ լիճի մակերեսը բարձրացած է 14 սանթիմետրով:

Ըստ Հայաստանի Հիտրօ-օդերեւութագրանութեան եւ մոնիթորինկի պետական ծառայութեան, Հայաստանի մէջ աւարտած են գիւղատնտեսական մշակաբոյսերու վնասատուներուն եւ հիւանդութիւններուն դէմ պայքարի աշխատանքները: Հովիտային եւ նախալեռնային շրջաններուն մէջ կը շարունակուին հացահատիկի, բանջարեղէնի, պտղատու ծառերու բերքահաւաքն ու հունձքը: Վերջին քանի մը օրերուն հանրապետութեան գետերէն դէպի Սեւան հոսող ջուրերը աւելցած են, եւ անոր իբրեւ արդիւնք, 1 սանթիմետր բարձրացած է լիճին մակերեսը:

ՔՈՔՍ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԿՈՂՄԷ

Սեպտեմբեր 17-ին Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեան ընդունած է Մեծն Բրիտանիոյ եւ Հիւսիսային Իրլանտայի Միացեալ Թագաւորութեան Լորտերու Պալատի անդամ, հայ-բրիտանական խորհրդարանական խումբի նախագահ պարոնուհի Քարոլայն Քոքսը:

Նախագահին հրամանագրով, իր ունեցած բազմամեայ անխոնջ ու անձնուէր մարդասիրական գործունէութեան համար, Քոքս պարգեւատրուած է պատուոյ շքանշանով:

ԱՆԱՔՕ ՏԱՓԱՆԱԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ՝ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱՄԻՍ

- ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ ԵՐԴԻՔ
 - Ռէժիս Լապուրտէթի լուսանկարներ Հոկտեմբեր 8-30
 - Ժամը 14-էն 19 (ներկայացման օրերը մինչեւ 18) ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐ MELANGE RARE
 - Շաբաթ՝ Հոկտեմբեր 3 Ժամը՝ 20.30 ԿՈՉՆԱԿ
 - Շաբաթ՝ Հոկտեմբեր 10 Ժամը՝ 20.30 ԴԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ «ԳՐԻԳՈՐ ՊԸԼՏԵՄՆ՝ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻՒ ՄԱՍԻՆ»
 - Տ. Նորվան Արք. Չաքարեան Հինգշաբթի՝ 8 Հոկտեմբեր Ժամը՝ 20.30 ՀԷՔԵԱԹ «ՄԱՍՆԱՅ ԱՌԻԹՆԵՐԸ» (Ֆրանսերէն)
 - Քրիստին Քիֆֆէր Կիրակի՝ 11 Հոկտեմբեր Ժամը՝ 15
- Տեղերը սահմանափակ ըլլալով ապահովել հեռաձայն կամ ել.-գիրով 01 42 06 74 26, info@penicheanako.org Péniche ANAKO Bassin de la Villete, face au 61 quai de la Seine, Paris 19e, Métro: Riquet, Stalingrad, Jaurès.

AGENDA

Paris – Ile-de-France

► Expositions

- Du 3 juin au 30 septembre – **Janssem** – Paysages 1933-2009 peintures et dessins - Galerie Matignon – 18 avenue Matignon 75008 Paris- tél 01 42 66 60 32.
- Du 29 septembre au 17 janvier 2010 – **Souvenirs d'Italie (1600-1850) artistes français ayant visité l'Italie** – Musée de la Vie romantique – 16 rue Chaptal – 75009 Paris – tél. 01 55 31 95 63

Ciné-club Rouben Mamoulian

Jeudi 22 octobre, 20h

Soirée Rouben MAMOULIAN- l'Age d'or de Broadway et Hollywood – 63 minutes (2006) de Patrick Casals + Les archives Mamoulian (2006)

Ce film documentaire de Patrick Casals donne à Mamoulian sa juste place dans l'histoire du théâtre musical de Broadway et du cinéma d'Hollywood.

UCFAF, 6, cité du Wauxhall 75010 Paris.

► Concerts

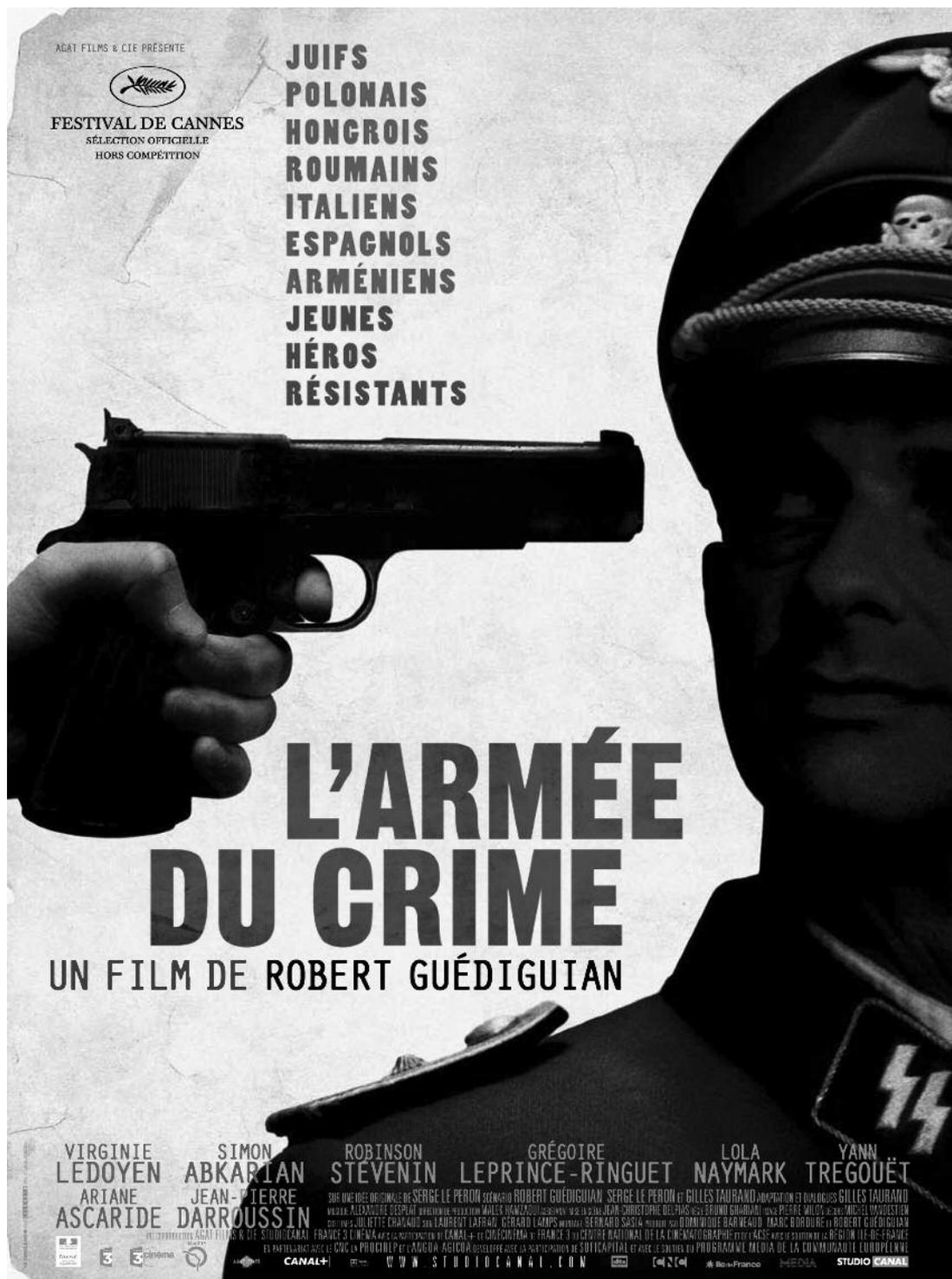
- Mardi 29 septembre, 19 h 30 – **Le doudoukiste Lévon Minassian** chante l'Arménie accompagné par ses musiciens Serge Arribas, Jean Pierre Nergarian et la voix de Roselyne Minassian – 4 rue Félibien – 75006 Paris- métro Mabillon ou St Germain des Prés Renseignements et réservations (septembre) 01 46 34 68 58. Tarifs 10 €, réduit 5 €
- Samedi 3 octobre – 20h30- Mélange rare – Péniche Anako – face au 61 quai de Seine Paris 19e. Réservez au 01 42 06 74 26 ou info@penicheanako.org
- Samedi 10 octobre – 20h30- Ensemble Kotchnak (même infos que Samedi 3 octobre)
- Dimanche 11 octobre – 19 h – concert piano (Pauline Descharmes) violoncelle (Astrig Siranossian) – Bach, Schumann, Ligeti, Mendelssohn. Cathédrale Sainte-Croix des Arméniens -6 ter rue Charlot – 75003 Paris
- Jeudi 15 octobre – 19h30- musiques spirituelles et médiévales arméniennes – Un orgue pour l'Arménie-Nariné Simonian (orgue) Mourad Amirkhanian (baryton basse) Arayik Bakhtikian (duduk) Cathédrale Sainte-Croix des Arméniens – places 20 €
- Samedi 17 octobre – 20h30- L'ensemble NOY présente en première à Paris « Trésors d'Arménie » de Khorénatsi à Melikian – M. Badal (violoncelle) Arayik Bakhtikian (duduk), Hywel John (harpe celtique), Mourad Amirkhanian (voix) Cathédrale Sainte-Croix des Arméniens. Places 20 € TR 15€ Réservations 06 03 02 94 72

HOMMAGE A ROUBEN MELIK

- Samedi 10 octobre, 20h30- salle Rossini Mairie du 9e – 6 rue Drouot- Paris. PAF 10 € Préventes uniquement au 06 72 03 41 30. Places à retirer 6, cité Wauxhall 75010 Paris (voir p. 11)

POUR LE 140^E ANNIVERSAIRE DE KOMITAS, L'AMBASSADE D'ARMÉNIE PROPOSE

- **Mardi 13 octobre**, 20h30 – Conférence concert, conférencier Mehèr Navoyan musicologue et chœur de chambre d'Arménie sous la direction de Robert Melkeyan. Maison des Cultures du monde 101 bd raspail 75006 PARIS. 10€ TR étudiants 5€ enfants de moins de 12 ans gratuit

- **Jeudi 15 octobre** – 20h- concert choral avec le Chœur de chambre d'Arménie. Cathédrale Saint-Louis des Invalides – 129 rue de Grenelle – 75007 Paris Tarifs : 8,5 et 6,5 euros, confirmer préalablement au 01 44 42 35 07
- **Dimanche 18 octobre** – 17 h – concert exceptionnel Chœur de chambre d'Arménie et Orchestre de chambre Naïri dirigé par Haïk Davtian Quatuor Arpeggione Avec la participation de la chorale Sipan-Komitas dirigée par Garbis Aprikian Création mondiale de « Solitude » d'Arthur Aharonian Salle Gaveau tarifs 40€30€22€et 15€ Réservations 01 49 53 05 07 et FNAC Ticketnet, TickeTac.

Région Marseille-PACA

► Cours

- L'Abris's Club propose des **Cours d'Arménien oriental à Toulon** du 5 octobre au 31 mai. au relais Peiresc. Vous pouvez vous inscrire auprès du professeur Mme Roumaillac-Sargsyan au 06 84 57 52 08

► Expositions

- Vendredi 25 septembre – 19 h – Inauguration officielle du Musée RETIF à Vence – où seront exposées plus de 30 œuvres de CARZOU. 1670 avenue Rhin et Danube – tél 04 93 58 44 20 www.museeretif.com

ACHKHAR A REÇU

Le livre illustré pour enfants : **MISSAK L'ENFANT DE L'AFFICHE ROUGE** de Didier Daenincks et Laurent Corvaisier – Editions Rue du Monde, comprenant des photos et des documents en fin de livre. 17€

Elodie Magnoux-Bulbulian recherche les élèves de l'Ecole Tbrozassère du Raincy des années 51.52 et 53 sous la direction de Madame Ayvazian.

Si vous voulez entrer en contact avec elle, téléphonez au 03 23 82 11 18 ou écrivez lui : 6 rue de l'Artisanat 02400 Château-Thierry

150e anniversaire de la naissance de Jean Jaurès

Intellectuel, doué d'une profonde conscience politique, leader de parti, député, journaliste, historien, homme de lettres, orateur talentueux. Jean Jaurès est une figure emblématique de la gauche française. Pour lui, la pensée et l'action devaient continuellement se nourrir l'une de l'autre et les luttes devaient être menées dans l'unité.

Jaurès est né à Castres le 3 septembre 1859. Après des études brillantes et une agrégation de philosophie, il enseigne d'abord au lycée Lapérouse d'Albi puis devient maître de conférences à la Faculté des Lettres de Toulouse. À 25 ans, il débute en politique et siège à l'Assemblée Nationale comme député républicain. Son mandat n'étant pas renouvelé en 1889, il se consacre à la rédaction de deux thèses et poursuit son activité politique comme élu local à Toulouse. Il collabore à partir de 1887 à *La Dépêche du Midi*.

En 1892, son soutien à la grève des mineurs de Carmaux préfigure son engagement politique aux côtés de la classe ouvrière, pour défendre les droits de l'humain, contre les politiques favorisant la finance et les industriels. Il est élu député en 1893.

En 1898, convaincu de l'innocence de Dreyfus après le « J'accuse » de Zola, Jaurès s'engage avec passion pour la révision de son procès en dénonçant les mensonges et l'arbitraire des grandes institutions telles que l'armée et le danger de l'antisémitisme et du nationalisme véhiculés dans ce contexte. Il prend

alors sa véritable envergure d'homme politique.

Après les massacres des Arméniens dans l'empire ottoman en 1896, il lit tout ce qui se rapporte à ces événements et interpelle les députés en accusant le silence de la France et de l'Europe face aux crimes turcs. « Devant ce sang versé, devant ces abominations et ces sauvageries, devant cette violation de la parole de la France et du droit humain, pas un cri n'est sorti de vos bouches, et vous avez assisté, muets, et par conséquent complices, à l'extermination complète. »

Battu aux élections de 1898, Jaurès se lance dans le journalisme. Il devient co-directeur de la *Petite République* et dirige parallèlement la publication de *l'Histoire socialiste de la France contemporaine* où il rédige lui-même *l'Histoire de la Révolution française*. En 1902, il reconquiert son siège de député de Carmaux qu'il conservera jusqu'à sa mort, et il participe à la fondation du parti socialiste de la France. Le 18 avril 1904 paraît le premier numéro du journal *l'Humanité* que Jaurès fonde avec quelques amis afin d'y définir son approche du marxisme influencé des traditions révolutionnaires et républicaines françaises et son exigence de démocratie. 1905 est marqué par deux événements majeurs auxquels Jaurès a, encore une fois, beaucoup contribué : d'une part, le rattachement du parti socialiste au mouvement internationaliste et la création de la SFIO, et d'autre part le vote de la loi de séparation de l'Église et de l'État.

À partir de cette période, la montée des nationalismes et les rivalités entre les grandes puissances augmentent de façon alarmante, surtout après les guerres des Balkans. Les tensions se multiplient. Inquiet de cette situation, Jaurès pressent l'imminence de la guerre qu'il veut éviter à tout prix. Après avoir vainement tenté d'obtenir aux congrès de l'Internationale une motion susceptible d'empêcher la guerre, après avoir même proposé un rapprochement franco-allemand, et un raccourcissement de la durée du service militaire, la haine des nationalistes contre le militantisme pacifique de Jaurès n'a fait que s'amplifier. Il est assassiné par un jeune nationaliste le 31 juillet 1914. Trois jours plus tard débute la Première Guerre mondiale.

La clarté de sa pensée, la force de son discours, son honnêteté intellectuelle, ses combats pour plus de justice sociale et pour la paix, sa volonté d'unité au sein du parti, lui donnent une personnalité politique hors du commun. Sa réflexion sur la force de l'union et les valeurs républicaines reste d'actualité et pourrait encore inspirer certains. Les mots de Jacques Brel nous reviennent en mémoire :

*Demandez-vous, belle jeunesse,
Le temps de l'ombre d'un souvenir
Le temps du souffle d'un soupir
Pourquoi ont-ils tué Jaurès ?
Pourquoi ont-ils tué Jaurès ?*

Anahid Samikyan ◀

Echos des Chorégies d'Orange

Chaque année, en cette fin d'été nostalgique, nous revenons en mémoire les échos des musiques écoulées sous le ciel enchanté au cœur de la Provence. Images visuelles et sonores surgissent, tel un rêve, pour rappeler les moments de pur bonheur qu'offrent les Chorégies d'Orange dans cette région bénie des dieux.

Le voyage d'Orange s'impose à tout amateur d'art lyrique, à tout estivant avide de découvrir les plaisirs irremplaçables que suscite la musique dans ce théâtre antique unique, l'un des plus beaux du monde où la voix et le spectacle s'associent avec magie pour accueillir les milliers de mélomanes venus des quatre coins de la planète et suivis par plus d'un million de spectateurs à la télévision !

Sous l'égide de Raymond Duffaut, directeur artistique d'exception, qui mène comme nul autre l'aventure des Chorégies depuis de longues années, l'édition 2009 a accordé toute la place de sa programmation au répertoire italien.

En ouverture, *La Traviata* de Verdi, sans doute son opéra le plus populaire. Ce chef-d'œuvre a été donné dans une mise en scène lisible de Frédéric Bélier-Garcia qui a enchaîné les plans dans un tempo fluide. L'opéra a été servi par de magnifiques interprètes, dont la délicate et sensible soprano italienne Patricia Cioffi qui a habité de sa voix radieuse le rôle-titre avec une intense et subtile musicalité pour traduire le destin tragique de Violetta et sa force d'âme. Elle a formé couple avec son compatriote, le jeune ténor Vittorio Grigolo, timbre de velours et ligne vocale souple qui a tenu à ses côtés le rôle d'Alfredo, l'amant tant désiré. L'amour, la passion, la souffrance

jusqu'au sacrifice ultime sont traduits ici avec une justesse bouleversante par Verdi. L'Orchestre Philharmonique de Radio France, sous la baguette du chef Myung Whun-Chung, constamment au service des chanteurs, a fait revivre, sur le mode chambriste par ses couleurs en demi-teintes, cette partition qui accorde toute la place à l'expression vocale et sa portée dramatique.

Le second temps de Chorégies était consacré à deux compositeurs qui succèdent à Verdi et s'inscrivent dans la tradition vériste de la fin du XIXe siècle : Pietro Mascagni (1863-1945) et Ruggero Leoncavallo (1857-1919). *Cavalleria rusticana* de l'un et *I Pagliacci* de l'autre forment un diptyque souvent programmé. Deux opéras courts qui furent créés à deux ans d'intervalle, en 1890 et 1892, et que rapproche un sujet commun, celui de la jalousie, de la trahison et de la vengeance.

Cavalleria rusticana se déroule le jour de Pâques en Sicile, terre des sentiments extrêmes, où l'honneur est une valeur absolue qui gouverne les êtres tout comme le respect des coutumes ancestrales. Le metteur en scène Jean-Claude Auvray a opté pour le contraste du noir et du blanc pour souligner la violence des passions,

seule Lola, la séductrice est en rouge, et un immense chapelet posé à terre qui rappelle la religiosité du peuple, alors qu'il a choisi une palette colorée pour *I Pagliacci* afin de valoriser le monde du théâtre ambulante et les drames personnels de ses acteurs de foire. Une distribution remarquable avait été retenue. La vedette de la scène lyrique, le ténor Roberto Alagna,

au meilleur de sa forme, présent dans les deux opéras, le Sicilien Turridu puis le saltimbanque Canio, a fait impression par son engagement scénique exceptionnel et vocal. Son chant éclatant et sensible à la fois a enthousiasmé le public fervent des Chorégies. Les principaux rôles féminins étaient tenus par Béatrice Uria-Monzon, brûlante Santuzza de *Cavalleria* et Inva Mula dont la justesse et la finesse de la voix hautement musicale a magnifiquement servi la Nedda de *I Pagliacci*, femme volage et provocante qu'elle a incarnée en parfaite comédienne.

L'Orchestre National de Radio France conduit par le maestro Georges Prêtre au pupitre a donné à ces œuvres émouvantes une dimension d'un lyrisme poétique qui a participé à la réussite de cette soirée mémorable.

Cavalleria rusticana

Marguerite Haladjian ◀

La saison culturelle turque en France

EN BRETAGNE. Dans ce cadre, une semaine turque a été organisée à Bécherel dans le département d'Ille et Vilaine (35), en réponse à un libraire de la ville Monsieur Jean-Louis Yaïch - Librairie Livres et Autographes - a demandé aux Arméniens (et à l'ACAM en particulier), de montrer leur présence, en tant que minoritaires de la Turquie, en organisant une exposition d'objets, une projection des photos de Paul Kazandjian et une conférence-débat sur l'empire ottoman par Jean-Paul Delacroix : La face cachée de la Turquie - essai d'une chronologie des événements marquants entre l'Europe, la Russie et l'empire ottoman de 1800 à 1923.

En PACA. De même dans les Alpes-Maritimes, à l'initiative du maire Mr André Aschieri, une Saison arménienne est organisée dans la commune de Mouans-Sartoux. Elle a commencé en Mai avec la question arménienne traitée par Raymond Kévorkian, ont succédé une exposition de photos de Tigran Vardikyan, le folklore arménien, la chorale d'enfants, puis viendra le Festival du livre début octobre sur l'Arménie, avec en clôture la présentation de *L'Armée du Crime* par Robert Guédiguian et de son précédent film *Le Voyage en Arménie*.

Ces initiatives ne sont certainement pas les seules en France...

Un festival de plus à Yerevan cet automne : ReAnimia

Le festival international du film d'animation se tiendra à Erevan du 3 au 6 octobre.

Vrej Qesuni, son directeur fondateur, peintre, réalisateur arménien de Syrie propose de réunir les réalisateurs de films d'animation travaillant dans différentes sphères et différents studios, pour leur permettre, dans une atmosphère festive, de se rencontrer, de travailler ensemble.

L'Arménie, dans ce domaine, a donné naissance à de nombreux talents qui vont restaurer

les films d'animation dont l'histoire a commencé en 1939 avec *Le chien et le chat* de Lev Artamonov. 2009 célèbre donc le 70e anniversaire du film d'animation en Arménie. Précisons que ces films ne s'adressent pas uniquement aux enfants, beaucoup de leurs auteurs s'attaquent à des sujets très sérieux.

Des ateliers présenteront les tendances des films d'animation, des master classes se tiendront sous la direction de réalisateurs connus comme Andrey Petrov, Yuri Norshtein...

L'UCFAF et la JAF organisent une soirée en hommage à Rouben Melik Samedi 10 octobre à 20h30

salle Rossini, mairie de Paris 9^e
avec la participation de Bernard Dededjian et Sévane Stepanian du groupe Lavach' en 1re partie, voyage musical autour de la poésie de Rouben Melik par le groupe Lavach'

PAF : 10e - prévente uniquement au 06 72 03 41 30
www.la-jaf.com - www.ucfaf.com

Conseil et assistance en immobilier

Centre Etoile Valentine
Bât. B2 - 5, Traverse de la Montre
BP 40088 - 13371 Marseille cedex 11

Tél. 04 91 95 57 10 - Fax 04 91 95 57 11 - g.m.i@wanadoo.fr

Les Arméniens à la fête de l'Humanité

© J.-P. MIRDJANIAN

Le Mouvement des Arméniens de France pour le Progrès avait cette année encore, tenu un stand à la fête de l'Humanité qui a battu les records d'affluence.

Missak Manouchian y était triplement honoré : une rue à son nom dans la Fête, une exposition détaillée dans le stand même avec vente de l'Affiche rouge et la présentation en plusieurs lieux de la fête, du film de Robert Guédiguian *L'Armée du Crime*.

Le stand des Arméniens accueillait comme à son habitude de nombreux amis, nouveaux et anciens, car les jeunes venaient par groupes, attirés par la gentillesse des Arméniens, par l'exposition et par la cuisine arménienne qui n'a pas déçu et qui vint à manquer, victime de son succès.

© J.-P. MIRDJANIAN

Beaucoup d'humanité, de compréhension, même dans les discussions, d'amitié et de joie de se sentir soutenus. Le stand fut comblé par la visite de Robert Guédiguian et d'Ariane Ascaride le Dimanche après le débat sur le film au stand des Amis de l'Humanité. Accolades, dédicaces, embrassades à leur arrivée et à leur départ créèrent une ambiance très sympathique.

Les Arméniens du MAFP et leurs amis ont toujours ce succès à la fête et le méritent bien par leur activité sans relâche, leur dévouement, leur fidélité et leur plaisir de recevoir.

Que les jeunes viennent de plus en plus nombreux est une réponse positive.

NERGA ME

DONS À ACHKHAR

MM. et Mme P. Papazian (83500 La Seyne-sur-Mer)	42 €
M. V. Berbérien (36190 Gargilès-Dampierre)	42 €
M. Mme Lassire (14800 Deauville)	42 €
Mr A. Alekian (77220 Tournan)	42 €
M. Mme B. Soutanian (92130 Issy-les-Moulineaux)	42 €
M. Mme K. Torossian (92700 Colombes)	42 €

Merci chers lecteurs pour votre aimable soutien.

LES RECETTES DE TANTE SUZANNE

Aubergines farcies froides Iman bayelde (l'iman s'est évanoui)

6 aubergines longues et fines	4 tomates mûres, Persil simple,
10 gousses d'ail	Sel, poivre, huile, paprika
3 branches de céleri	

- Laver et sécher les aubergines.
- Les peler avec un couteau économe une fois sur deux (en lamelles).
- Piquer les aubergines entièrement avec une fourchette pour éviter qu'elles n'éclatent à la cuisson.
- Faire une fente profonde sur toute la longueur de la partie pelée.
- Dans une poêle, faire dorer les aubergines.
- Bien égoutter sur du papier absorbant.

LA FARCE

- Hacher finement les gousses d'ail avec les branches de céleri et le persil
- Ajouter les tomates pelées et coupées en dés
- Mélanger le tout, sel, poivre, paprika
- Dans la fente des aubergines préalablement salées, farcir avec le mélange
- Dans une cocotte couper les tomates en tranches les poser dans le fond.
- Disposer les aubergines bien serrées côte à côte.
- Rectifier l'assaisonnement.
- Arroser d'un filet d'huile d'olive
- Faire cuire doucement environ 40 mn
- Vérifier la cuisson en piquant la pointe de l'aubergine avec un couteau.
- Déguster le lendemain en entrée froide. Bon appétit.

Vin conseillé : rosé de Crête ou du Ventoux

Bulletin d'abonnement

Oui, je souhaite recevoir *Achkhar* chaque quinzaine

Nom Prénom

Adresse

Code postal Ville

TARIFS

France 6 mois (11 n°) : 38 € - 1 an (22 n°) : 72 € - Soutien : 120 €

Etranger 90 € pour 1 an par virement (110 € par chèque)

par chèque bancaire ou postal à l'ordre de SARL NAREK

par virement IBAN à FR52.20041000 0123 9745 3H02 038 - BIC PSSTFRPPAR (depuis l'étranger)

Merci de libeller et adresser votre règlement à : Société Narek (Achkhar) - 6, cité du Wauxhall, 75010 Paris

Panorama de la littérature et de la musique arméniennes des XIXe et XXe sièclesMarguerite Babaïan ¹

Novembre 1963, la Jeunesse Arménienne de France (JAF) organise son quatrième festival artistique et culturel à Paris. Etudiant au conservatoire de Genève et passionné par la musique arménienne, je participe au concours du festival. Dans le jury, je remarque une très vieille dame, Marguerite Babaïan, célèbre cantatrice qui joua un rôle déterminant dans le succès de Komitas à Paris. En la regardant, courbée par le poids de ses 90 ans, mais souriante et au regard éclairé, j'eus le sentiment que le temps était revenu en arrière...

La statue de Komitas, de David Erevantzi, érigée au cœur de Paris illustre la reconnaissance du génie et du martyr d'un grand homme et de son peuple mais pas seulement. Ce choix est aussi un hommage rendu au mouvement arménophile et à la musique arménienne très présente à Paris dès le début du XXe siècle. L'écrivain-poète Archag Tchobanian et la cantatrice Marguerite Babaïan admirateurs et amis de Komitas ont largement contribué à ses succès. Ils organisent dès 1906 et jusqu'en 1914 des conférences et des concerts dans toute l'Europe, participent à de nombreuses manifestations en particulier à la Sorbonne en avril 1916 et enfin en 1919, organisent le transfert de Komitas d'un hôpital d'Istanbul à celui de Ville Evrard puis de Villejuif près de Paris et la venue de ses cinq disciples à Paris. Membres fondateurs de l'association des amis de Komitas qui a sauvé et publié l'œuvre du maître, ils ont participé durant des décennies à de multiples concerts, conférences, manifestations hommages.

Concernant Marguerite Babaïan, cette image d'interprète privilégiée de Komitas a occulté une autre réalité : celle d'une personnalité éminente de l'avant-garde musicale française et d'une grande spécialiste des musiques populaires de nombreux pays. Plus tard, une autre cantatrice, Cathy Berberian, épouse du compositeur Luciano Berio, deviendra mondialement célèbre en associant elle aussi les musiques populaires et contemporaines dans ses concerts.

Marguerite Babaïan, était originaire du Caucase. Son père, Avedik, originaire de Gumri avait fait ses études médicales à Tiflis, St Petersburg et en Allemagne. Sa mère Sophie était professeur et excellente pianiste. Dans les années 1880, la famille s'installe à Tiflis. Les trois enfants : Marguerite, Armenouh et Chouchig reçoivent une éducation de haut niveau grâce à des personnalités comme Ghazaros Aghayan.

Marguerite née en 1873 fait des études musicales au conservatoire de Tiflis. Elle a comme professeur de piano Hippolytov-Ivanov (auteur des célèbres *Esquisses Caucasiennes*) et Alikhanov et dès l'âge de quinze, donne ses premiers concerts.

Douée d'une voix naturelle exceptionnelle elle s'oriente finalement vers le chant. La jeune fille, ne se contente pas de ses qualités musicales, elle s'intéresse à la musique populaire du Caucase et au développement de la musique arménienne, écrit des articles dans la presse et donne des cours de chant au conservatoire.

Paris 1900...

La famille Babaïan s'installe à Paris. Marguerite a comme professeur de chant la légendaire Pauline Viardot avec laquelle elle tisse rapidement des liens amicaux. Membre du milieu musical Parisien, le plus réputé mais aussi le plus difficile du monde, elle devient l'interprète préférée des avant-gardistes comme les compositeurs Claude Debussy, Maurice Ravel ou les musicologues Romain Rolland, Pierre Aubry et Louis Laloy. Le monde musical de ce temps s'intéresse à la fois à la musique ancienne, populaire et contemporaine grâce à la Société de musique internationale ou la Schola Cantorum. L'exposition universelle de 1900 à Paris, à l'origine de conférences et concerts consacrés aux musiques des peuples du monde, donnera un nouvel élan à la création musicale. La musique arménienne va bénéficier de cette ouverture culturelle, tout d'abord avec les étudiants arméniens de la Schola qui réussiront à publier un recueil de mélodies harmonisées par leurs professeurs dès 1900. Des musicologues comme Pierre Aubry étudient la musique populaire et religieuse arménienne et donnent des conférences. Le concert du 1er décembre 1906 révélera Komitas au monde musical Parisien mais servira également de tremplin pour la jeune chanteuse : *je lui connaissais depuis longtemps une voix souple, étendue et d'un timbre exquis, mais je ne lui connaissais pas encore cette netteté d'émission ni cette puissance qui a tenu la salle entière charmée et comme*

fascinée. Nous lui devons peut-être les meilleurs moments du concert (Louis Laloy)

Une artiste internationale et originale

Marguerite Babaïan préférant le concert à l'opéra, a créé d'innombrables mélodies de compositeurs contemporains comme E. Bloch, M. de Falla, Harsanyi, I. Stravinsky et bien sûr Komitas. Elle fait carrière jusqu'à la fin des années trente, participant aux Concerts Colonne et Lamoureux. Novatrice, elle a élaboré des concerts de musique populaire française harmonisés par des grands compositeurs. Maurice Ravel, entre 1906 et 1908, lui confie la création de ses *Mélodies Grecques* et lui offre le manuscrit de *Tripatos*, danse chantée, harmonisée à la demande de la cantatrice.

Ses programmes à thèmes, illustrent à la fois sa curiosité et sa grande culture : **1906** : concerts de chants allemands du XVIIe siècle et cantates de J.S.Bach. **1908** : chants français du Xe au XVe siècle, ballades et chants de troubadours. **1911** : chants français du XIe au XIIIe siècle, **1913** : extraits d'opéras italiens de Luigi Rossi et musique italienne du XVIIe siècle en France. **1917**, chants de Guillaume de Machaut (moyen âge). En **1919**, elle chante pour la première fois les *mélodies de jeunesse* de W.A. Mozart restées manuscrites.

Elle a fait connaître dans toute l'Europe les œuvres de jeunes compositeurs comme Bruno, Canteloup, C. Debussy, G. Fauré, Vincent d'Indy, M. Emmanuel, Darius Milhaud, Maurice Poulenc, Roussel, M. Ravel, F. Schmidt, etc.

« Mademoiselle Babaïan a ressuscité le goût des mélodies populaires. Pour réussir cela, il faut avoir à la fois un instinct musical très sûr et une très grande culture musicale. Elle nous a montré qu'elle possédait ces deux qualités. (1925, Paul le Flem, après un concert)

Le programme était captivant. La grande interprète a laissé, le temps d'un concert, son répertoire composé des mélodies de Ravel, Auric, Canteloup, Hindemith, Falla pour nous faire entendre des mélodies populaires arméniennes, juives et grecques. Durant tout le concert, avec sa personnalité originale, sans effets particuliers pour ne pas dénaturer ces chants elle a proposé une vision qui n'était pas simpliste... mais un grand art vocal et une prononciation très maîtrisée... Une magnifique suite de chants. (1928 André Schaefer)

L'artiste, membre fondateur de la Société Française de Musicologie, était considérée comme la meilleure pour les illustrations musicales de conférences données par les musicologues Romain Rolland, Pierre Aubry, Louis Laloy, Komitas et bien d'autres. Polyglotte, elle était reconnue comme une grande spécialiste dans l'interprétation de chants populaires de nombreux pays.

Alexandre Siranossian ◀